

ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติกของประชาชน
ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
Factors Related to Plastic Waste Management of People
in Maha Sarakham Town Municipality, Maha Sarakham Province

รัชชานันท์ ศรีสุภักดิ์^{1*} ประภากร ศรีสว่างวงศ์²

Rutchanun Srisupak^{1*} Prapakorn Srisawangwong²

Corresponding Author's Email: rutchanun@hotmail.com

(Received: December 1, 2023; Revised: March 19, 2024; Accepted: March 25, 2024)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเชิงสำรวจวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการจัดการขยะพลาสติกประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองมหาสารคาม และศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติกของประชาชนในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองมหาสารคาม ประชากรจำนวน 45,881 คน โดยคำนวณขนาดตัวอย่างได้ 380 คน โดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน และรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม ระยะเวลาในการศึกษาตั้งแต่เดือนเมษายน 2566 ถึงเดือนตุลาคม 2566 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสูงสุด ต่ำสุด และสถิติเชิงอนุมาน ได้แก่ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการศึกษา พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 50.8 มีอายุเฉลี่ย 37.15 ปี ประชาชนมีความรู้ในการจัดการขยะพลาสติกอยู่ในระดับดี (\bar{X} = 8.56, S.D. = 0.11) ด้านเจตคติพบว่าประชาชนไม่แน่ใจเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก (\bar{X} = 2.36, S.D. = 0.31) และด้านการจัดการขยะพลาสติกประชาชนส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง (\bar{X} = 1.85, S.D. = 0.24) ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติก พบว่า อายุ ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านเจตคติ มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่นควรมีรูปแบบการจัดการขยะพลาสติกอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง อาทิการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยและเหมาะสมต่อประชาชนตามบริบทชุมชนเมืองต่อไป

คำสำคัญ: การจัดการขยะพลาสติก ขยะพลาสติก ประชาชน

Abstract

The objectives of this survey research were to investigate level of plastic waste management of people in the Maha Sarakham Town Municipality and to explore factors related to plastic waste management of people in the Maha Sarakham Town Municipality, Maha Sarakham province. The population was 45,881 people. The sample size was 380 people, which was estimated using multistage sampling. A questionnaire was used as a research instrument for data collection. In this study, data were collected from April 2023 to October 2023 and then analyzed using descriptive statistics, including percentage, mean, standard deviation, maximum, minimum, as well as inferential statistics, including Pearson correlation coefficient.

The results of this study indicated that most of the respondents were female (50.8 %), with an average age of 37.15 years The respondents' knowledge of plastic waste management was at a good level with (\bar{X} = 8.56,

¹อาจารย์สาขาสาธารณสุขชุมชน คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

²อาจารย์โปรแกรมวิชาคอมพิวเตอร์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Lecturer, Department of Community Public Health Faculty of Science and Technology, Rajabhat Maha Sarakham University

²Lecturer, Department of Computer Science, Rajabhat Maha Sarakham University

S.D.=0.11). When their attitude towards plastic waste management was considered, they were unsure about plastic waste management with (\bar{X} = 2.36, S.D.=0.31). In terms of plastic waste management, most of the respondents sometimes practiced plastic waste management with (\bar{X} = 1.85, S.D.=0.24). The results of studying factors related to plastic waste management revealed that age, monthly , knowledge, and attitude were related to plastic waste management with a statistical significance level of 0.05. Consequently, a concrete plastic waste management model is essential for relevant local agencies by emphasizing building a positive attitude for people continuously as well as creating public relations media that are modern and appropriate for the people in the urban community context.

Keywords: plastic waste management, plastic waste, people

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันปัญหาขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญที่อยู่คู่กับสังคมไทยมายาวนานและนับวันยิ่งมีแนวโน้มทวีความรุนแรงมากขึ้น สาเหตุเนื่องมาจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณขยะมูลฝอยทุกปีตามอัตราการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการอุปโภคบริโภคของประชาชน ในขณะที่เดียวกันปริมาณขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องแม้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบ ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ทั้งการจัดเก็บ เคลื่อนย้าย รวมทั้งการทำลาย โดยจะได้รับการจัดสรรงบประมาณในการก่อสร้างระบบกำจัดขยะมูลฝอยเพิ่มขึ้น แต่ก็ยังไม่เพียงพอกับปริมาณขยะ มูลฝอยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2564 พบว่า มีปริมาณ 24.98 ล้านตัน ลดลงร้อยละ 1.54 จาก พ.ศ. 2563 ที่มีปริมาณ 25.37 ล้านตัน มีสาเหตุมาจากจำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศมาประเทศไทยน้อยลงในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย 1.03 กิโลกรัม/คน/วัน ลดลงจาก พ.ศ. 2563 ที่มีอัตราการเกิดขยะมูลฝอย 1.05 กิโลกรัม/คน/วัน และคิดเป็นขยะพลาสติกหลังการใช้งานประมาณ 2.76 ล้านตัน หรือประมาณร้อยละ 11 ของปริมาณขยะทั้งหมดการจัดการขยะมูลฝอย ใน พ.ศ. 2564 พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้อง 9.28 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 37 เพิ่มขึ้นร้อยละ 7.04 จาก พ.ศ. 2563 ที่มีปริมาณ 8.67 ล้านตัน ส่วนที่เหลือเป็นขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้อง 7.81 ล้านตัน คิดเป็นร้อยละ 31 พ.ศ. 2563 ที่มีปริมาณ 8.36 ล้านตัน ทั้งนี้ ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องมีปริมาณเพิ่มขึ้น แต่ปริมาณขยะมูลฝอยถูกกำจัดอย่างไม่ถูกต้องและขยะมูลฝอยที่ถูกนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่มีปริมาณลดลงและเมื่อพิจารณาในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาปริมาณขยะมูลฝอยที่เพิ่มขึ้นในช่วง พ.ศ. 2563-2564 จากรายงานปี 2565 ปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้น 25.70 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดถูกต้อง 9.80 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยที่ถูกกำจัดไม่ถูกต้อง 7.10 ล้านตัน ปริมาณขยะมูลฝอยตกค้าง 9.91 ล้านตัน (กรมควบคุมมลพิษ, 2565)

พลาสติกถือเป็นวัสดุที่นิยมใช้อย่างแพร่หลาย ไม่ว่าจะเป็นร้านค้าหรือครัวเรือน รวมถึงของกินของใช้ในยุคปัจจุบัน ล้วนทำจากพลาสติกทั้งสิ้น และเหตุนี้จึงทำให้พลาสติกกลายเป็นขยะที่มีปริมาณมากและแพร่หลายอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน เพราะพลาสติกเป็นวัสดุที่ไม่สามารถย่อยสลายด้วยตัวเองเนื่องจากเป็นสารสังเคราะห์และเป็นวัสดุที่ถูกทิ้งเกลื่อนกลาดในทุกๆ วันทั่วโลก โดยเฉลี่ยถุงพลาสติกเป็นขยะที่มีปริมาณมากที่สุด รองลงมาเป็นหลอดเครื่องดื่ม ฝาพลาสติก และภาชนะบรรจุอาหาร ซึ่งจากปัญหาขยะพลาสติกล้นโลก หลายคนจึงหาวิธีกำจัดซึ่งหาวิธีเหล่านั้นอาจทำให้เกิดอันตรายต่อชีวิตได้และวิธีนั้นคือการเผาพลาสติก ซึ่งส่งผลให้เกิดสารพิษในชั้นบรรยากาศจากส่วนประกอบของพลาสติก อาจนำไปสู่การปนเปื้อนของแหล่งน้ำ แหล่งดิน รวมถึงไปถึงอาหารการกิน ซึ่งทำให้คนส่วนใหญ่ได้รับสารพิษจากการสูดดม ติ่มน้ำ และทานอาหารที่มีสารปนเปื้อน (กองสือสารองค์การ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร, 2565) ณ ปัจจุบัน ขยะพลาสติกที่ตกค้างในสภาพแวดล้อมได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศ สัตว์ทะเล สัตว์บกและมนุษย์อย่างมหาดล โดยรัฐบาลออกมาตรการลดขยะพลาสติกที่ โดยกำหนดมาตรการงดแจก

ถุงพลาสติกหูหิ้ว ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2563 ส่งเสริมให้ประชาชนใช้วัสดุทดแทนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมแทน เน้นการป้องกันหรือลดขยะที่ต้นทางก่อน ให้ผู้ผลิตและร้านค้าปลีกมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการลดขยะพลาสติกที่ต้นทางตั้งแต่การผลิตสินค้าและบรรจุภัณฑ์ ออกแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ให้ง่ายต่อการรีไซเคิล และมีส่วนร่วมในการจัดระบบการเรียกคืนหรือการเก็บรวบรวมขยะบรรจุภัณฑ์หรือซากผลิตภัณฑ์ฯ (สักรินทร์ นิยมศิลป์, 2563)

จังหวัดมหาสารคามเป็นพื้นที่เศรษฐกิจที่มีจำนวนประชากรประมาณ 948,310 คน (พ.ศ. 2564) และมีความเป็นสังคมเมืองที่มีการขยายตัวสูงตามจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นและการพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคมนวมทั้งเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดการบริโภคเพิ่มสูงขึ้นอาจทำให้ปริมาณขยะพลาสติกเพิ่มมากขึ้นจึงเกิดการรณรงค์คัดแยกและกำจัดขยะพลาสติกชุมชนแต่ละวันไม่ว่าเป็นการอุปโภคบริโภคแล้วแต่ก่อให้เกิดปริมาณขยะพลาสติกที่เพิ่มสูงขึ้นในทุกปี จากข้อมูลการสำรวจขยะพลาสติกของจังหวัดมหาสารคามมีพื้นที่รองรับและขยะพลาสติกโดยการคัดแยกและนำขยะพลาสติกกลับมาใช้ใหม่จะช่วยประหยัดพื้นที่ฝังกลบประมาณ 2,500 ไร่ (สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมหาสารคาม, 2564) และเทศบาลเมืองมหาสารคามมีชุมชนในพื้นที่เขตเทศบาล ทั้งสิ้น 30 ชุมชน มีประชากรจำนวน 45,881 คน (กองทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน, 2565) ในปัจจุบันการดำเนินงานด้านการจัดการมูลฝอยได้การขนถ่ายขยะทุกวัน โดยจะส่งไปยังแหล่งกำจัดขยะ มีปริมาณขยะมูลฝอยรวมทั้งสิ้นประมาณ 77 ตันต่อวัน ด้วยโครงสร้างของประกรที่ขึ้น ส่งผลให้ยังคงมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นจากข้อมูลพื้นฐานดังกล่าวมานี้ ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติก เพื่อนำข้อมูลนี้เป็นแนวทางการพัฒนาและส่งเสริมการจัดการขยะพลาสติกให้แก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาจัดการขยะพลาสติกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey research) เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามจำนวน 45,881 คน (กองทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน, 2565)

การกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคามจำนวน 45,881 คน โดยคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan โดยกำหนดระดับค่าความเชื่อมั่น ร้อยละ 95 และกำหนดระดับค่าความคลาดเคลื่อนร้อยละ 5 ดังนั้นจากสูตรจะได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน (Krejcie and Morgon, 1970) และสุ่มแบบหลายขั้นตอน โดยสุ่มแบบสัดส่วนของประชากรออกเป็นตามชุมชน ทั้งสิ้น 30 ชุมชนและสุ่มอย่างง่ายแบบบังเอิญเจอ จนได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือแบบสอบถาม โดยผู้วิจัยพัฒนาแบบสอบถามตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ และทำการทดสอบคุณภาพเครื่องมือ โดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน มีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล 5 ข้อ โดยมีข้อคำถามอายุซึ่งเป็นตัวเลขต่อเนื่อง เป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นทางสถิติ

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านความรู้ในการจัดการขยะพลาสติก จำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านเจตคติในการจัดการขยะพลาสติกจำนวน 10 ข้อ

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยด้านการจัดการขยะพลาสติก จำนวน 10 ข้อ

ตัวแปรอิสระ

1) ปัจจัยด้านความรู้ในการจัดการขยะพลาสติก ลักษณะคำถามแบบเลือกตอบที่ถูกต้องเพียงคำตอบเดียว โดยตอบถูกให้ 1 คะแนนตอบผิดให้ 0 คะแนน โดยจะแบ่งความรู้เป็น 3 ระดับ ผู้วิจัยกำหนดระดับช่วงคะแนนของความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก โดยใช้เกณฑ์ของ Bloom (1971) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

ระดับความรู้	คะแนนรวม
ดี	8-10 คะแนน
ปานกลาง	5-7 คะแนน
ไม่ดี	0-4 คะแนน

2) ปัจจัยด้านเจตคติการคัดแยกขยะพลาสติก ลักษณะข้อคำถามคำถามเชิงลบ เชิงบวก เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว หลักเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ตัวเลือก	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
เห็นด้วย	3 คะแนน	1 คะแนน
ไม่แน่ใจ	2 คะแนน	2 คะแนน
ไม่เห็นด้วย	1 คะแนน	3 คะแนน

เกณฑ์การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านเจตคติการคัดแยกขยะ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของ Best (1977) ดังนี้

เห็นด้วย	คือ คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.34-3.00
ไม่เห็นด้วย	คือ คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.67-2.33
ไม่เห็นด้วย	คือ คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.00-1.66

3) ปัจจัยด้านการจัดการขยะพลาสติก ลักษณะข้อคำถามคำถามเชิงลบ เชิงบวก เลือกตอบได้เพียงคำตอบเดียว หลักเกณฑ์การให้คะแนนแบ่งเป็น 3 ระดับ ดังนี้

ตัวเลือก	ข้อความเชิงบวก	ข้อความเชิงลบ
ประจำ	3 คะแนน	1 คะแนน
บางครั้ง	2 คะแนน	2 คะแนน
ไม่เคย	1 คะแนน	3 คะแนน

เกณฑ์การแปลผลค่าคะแนนเฉลี่ยของปัจจัยด้านการปฏิบัติในการคัดแยกขยะ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการแบ่งระดับคะแนนของ Best (1977) ดังนี้

ประจำ	คือ คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 2.34-3.00
บางครั้ง	คือ คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.67-2.33
ไม่เคย	คือ คะแนนเฉลี่ยอยู่ในช่วง 1.00-1.66

การทดสอบเครื่องมือ

1) การหาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Validity) นำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย IOC โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ได้ค่าเท่ากับ 0.88

2) การหาค่าความเที่ยง (Reliability) ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถาม ที่ปรับปรุงแก้ไขไปแล้วทดลองใช้ (Try Out) ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างโดยนำแบบสอบถามไปทดสอบ จำนวน 30 ชุด เพื่อนำมาหาค่าความเที่ยงของแบบสอบถามโดยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา จากสูตรของครอนบาค (Alpha coefficient) ในส่วนของปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการคัดแยกขยะพลาสติก ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.81 ปัจจัยด้านเจตคติเกี่ยวกับการคัดแยกขยะพลาสติกได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.95 ปัจจัยด้านการจัดการการคัดแยกขยะพลาสติกได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.85

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ประสานหน่วยงานเทศบาลเมืองมหาสารคามเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

3.2 ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบสอบถาม

3.3 รวบรวมข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลต่อไป

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาและสถิติเชิงอนุมาน

5. สถิติที่ใช้และการนำเสนอข้อมูล

5.1 สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุดและค่าสูงสุด

5.2 สถิติเชิงอนุมาน (Inferential statistics) คือ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson product moment correlation)

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาจัดการขยะพลาสติกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

1.1 ข้อมูลทั่วไปส่วนบุคคล พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 50.80 มีอายุเฉลี่ย 37.15 ปี (S.D.= 0.57) อายุสูงสุด 59 ปี อายุต่ำสุด 20 ปี ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่ระดับมัธยมศึกษา ร้อยละ 47.10 อาชีพส่วนใหญ่รับจ้างทั่วไป ร้อยละ 53.70 และรายต่อปีส่วนใหญ่ต่ำกว่า 100,000 บาทร้อยละ 49.50

1.2 ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก

ตารางที่ 1 จำนวนร้อยละ คะแนนเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก (n=380)

ระดับความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก						
ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก	ดี (8-10) จำนวน (ร้อยละ)	ปานกลาง (5-7) จำนวน (ร้อยละ)	ไม่ดี (0-4) จำนวน (ร้อยละ)	\bar{X}	S.D.	แปลผล
ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก	319 (84.00)	51 (13.50)	10 (2.60)	8.56	0.11	ดี

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยด้านความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก พบว่า ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก ภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 8.56 (S.D.= 0.11) ร้อยละ 84.00

1.3 ปัจจัยด้านเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก

ตารางที่ 2 จำนวนร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก (n=380)

เจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก	ระดับเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก			\bar{X}	S.D.	แปลผล
	เห็นด้วย (2.34-3.00)	ไม่แน่ใจ (1.67-2.33)	ไม่เห็นด้วย (1.00-1.66)			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
เจตคติในการจัดการขยะพลาสติก	80 (22.10)	294 (74.23)	6 (1.50)	2.36	0.31	ไม่แน่ใจ

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านเจตคติเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกพบว่า ประชาชนมีการจัดการขยะ พลาสติกโดยภาพรวมอยู่ในระดับไม่แน่ใจ โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.36 (S.D.= 0.31) คิดเป็นร้อยละ 74.23

1.4 ปัจจัยด้านการจัดการขยะพลาสติก

ตารางที่ 3 จำนวนร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างระดับการจัดการขยะพลาสติก (n=380)

ระดับการจัดการขยะพลาสติก	การจัดการขยะพลาสติก			\bar{X}	S.D.	แปลผล
	ประจำ (2.34-3.00)	บางครั้ง (1.67-2.33)	ไม่เคย (1.00-1.66)			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
การจัดการขยะพลาสติก	139 (35.70)	225 (59.20)	19 (5.00)	1.85	0.24	บางครั้ง

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยด้านการจัดการขยะพลาสติก พบว่า ประชาชนมีการจัดการขยะพลาสติกโดยภาพรวมอยู่ในระดับบางครั้ง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.85 (S.D.= 0.34) คิดเป็นร้อยละ 59.20

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม

ตารางที่ 4 ตารางแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านทัศนคติ กับการจัดการขยะพลาสติก

ตัวแปร	R	p-value
อายุกับการจัดการขยะพลาสติก	0.13	.01
ความรู้กับการจัดการขยะพลาสติก	0.16	< .01
เจตคติกับการจัดการขยะพลาสติก	0.45	.04

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่าง อายุ ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านเจตคติต่อการจัดการขยะพลาสติกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า อายุ และรายได้ มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) เท่ากับ 0.13 ส่วนปัจจัยด้านความรู้ และเจตคติ มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (r) เท่ากับ 0.45 และ 0.16 ตามลำดับ

อภิปรายผล

1. การศึกษาระดับการจัดการขยะพลาสติกของประชาชนเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม พบว่า ประชาชนมีระดับความรู้ในการจัดการขยะพลาสติกอยู่ในระดับดี สอดคล้องกับการวิจัยสมพงษ์ แก้วประยูร (2558) ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา พบว่ามีความรู้ในการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนอยู่ในระดับสูง ดังนั้นเทศบาลควรให้ความรู้ประชาชนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงสร้างจิตสำนึกที่ดีและสนับสนุนให้มีส่วนร่วมในการคัดแยกขยะต่อไป

2. การศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม

2.1 อายุ พบว่าอายุมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการจัดการขยะพลาสติก ซึ่งสอดคล้องกับการวิจัยของ จอมจันทร์ นทีวัฒนา และวิชัย เทียนถาวร (2560) ความรู้และทัศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดขยะชุมชนแม่กา อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่า อายุมีความสัมพันธ์เชิงลบต่อการพฤติกรรมการลดขยะ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมให้มีการคัดแยกกับประชาชนทุกกลุ่มในการคัดแยกขยะพลาสติกอย่างถูกต้องและให้เกิดความต่อเนื่อง

2.2 ปัจจัยด้านความรู้ที่มีต่อการจัดการขยะพลาสติก พบว่าความรู้ในการจัดการขยะพลาสติกมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อการจัดการขยะพลาสติกกับการปฏิบัติตนในการจัดการขยะพลาสติก เนื่องจากมีความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติกจะส่งผลให้มีการจัดการขยะพลาสติก สอดคล้องกับวิจัยของศุภพร วิเศษชาติ, สมบัติ ศิลา และ สุจินดา แสงจันทร์ (2560) ได้ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนชุมชนที่ 2 เมืองวังน้ำเย็นจังหวัดสระแก้ว พบว่าความรู้มีความสัมพันธ์ต่อการคัดแยกขยะ ดังนั้นเทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีรูปแบบการส่งเสริมให้ความรู้แก่ประชาชนอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม เช่นการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยเพื่อให้เข้ากับบริบทชุมชนเมือง

2.3 ปัจจัยด้านเจตคติที่มีต่อการจัดการขยะพลาสติก พบว่า เจตคติในการคัดแยกขยะมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการปฏิบัติตนในการจัดการขยะพลาสติก เนื่องจากแต่ละบุคคลมีเจตคติที่ดีจึงส่งผลให้มีการปฏิบัติที่ดี ดังนั้นการจัดการขยะพลาสติกในชุมชนจึงมีประสิทธิภาพที่ดีขึ้น เพราะประชาชนมีความรู้และเจตคติที่ดีขึ้น สอดคล้องกับผลการวิจัยของ รัชชานันท์ ศรีสุภักดิ์ (2566) ศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์ต่อการคัดแยกขยะพลาสติกของประชาชนในเขตพื้นที่บ้านท่าแร่ ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม ดังนั้น เทศบาลควรมุ่งสร้างเจตคติที่ดีในเรื่องการคัดแยกขยะพลาสติกให้แก่ประชาชน อาทิ ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมในการเสนอแนวทางการจัดการขยะพลาสติก ซึ่งเป็นการกระตุ้น ให้มีความเข้าใจและความตระหนักถึงประโยชน์ของการคัดแยกขยะพลาสติกถูกต้องและเกิดความยั่งยืนต่อไปได้

สรุปผลการวิจัย

1. ผลศึกษาจัดการขยะพลาสติกของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองมหาสารคาม จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงร้อยละ 50.8 มีอายุเฉลี่ย 37.15 ปี ประชาชนมีความรู้ในการจัดการขยะพลาสติกอยู่ในระดับดี ด้านเจตคติพบว่าประชาชนไม่แน่ใจเกี่ยวกับการจัดการขยะพลาสติก และด้านการจัดการขยะพลาสติกประชาชนส่วนใหญ่ปฏิบัติเป็นบางครั้ง

2. ผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติก พบว่า อายุ รายได้ ปัจจัยด้านความรู้ ปัจจัยด้านเจตคติ มีความสัมพันธ์ต่อการจัดการขยะพลาสติกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ควรศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับรูปแบบในการจัดการขยะพลาสติกและศึกษาปัจจัยที่เกี่ยวข้องร่วมกับการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยท้องถิ่นควรมีรูปแบบการจัดการขยะพลาสติกอย่างเป็นรูปธรรม โดยมุ่งเน้นการสร้างทัศนคติที่ดีให้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง อาทิการสร้างสื่อประชาสัมพันธ์ที่ทันสมัยและเหมาะสมต่อประชาชนตามบริบทชุมชนเมืองต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2565). กองจัดการกากของเสียและสารอันตราย กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สืบค้นจาก <https://www.pcd.go.th>.
- กองทะเบียนราษฎรและบัตรประจำตัวประชาชน. (2565). พื้นที่อำเภอเมืองมหาสารคาม. สืบค้นจาก <https://mkm.go.th>.
- กองสื่อสารองค์การ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร. (2565). โทษของโฟมและพลาสติก. สืบค้นจาก <https://cci.rmutp.ac.th>
- จอมจันทร์ นทีวัฒนา และ วิชัย เทียนถาวร. (2560). ความรู้และทัศนคติที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการลดขยะชุมชนแม่กา อำเภอเมืองจังหวัดพะเยา. *วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์)*, 25(2), 316-330.
- รัชชานันท์ ศรีสุภักดิ์. (2566) ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อการคัดแยกขยะพลาสติกของประชาชนในเขตพื้นที่บ้านท่าแร่ ตำบลแก่งเลิงจาน อำเภอเมืองมหาสารคาม. *วารสารวิจัยสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี*. 12(1), 70-77.
- ศุภษร วิเศษชาติ, สมบัติ ศิลา และสุ นิสา แสงจันทร์ (2560) ปัจจัยที่สัมพันธ์กับพฤติกรรมการคัดแยกขยะมูลฝอยของประชาชนชุมชนที่ 2 เมืองวังน้ำเย็นจังหวัดสระแก้ว. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 5(2), 422-445.
- สมพงษ์ แก้วประยูร. (2558). *ความรู้ ทัศนคติและพฤติกรรมการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือนของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองควนลัง อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารบัณฑิต)*. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหาดใหญ่, สงขลา.
- สักรินทร์ นิยมศิลป์. (2563) *วิกฤตขยะพลาสติก ถูกซ้ำเติมโดยโควิด-19*. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. สืบค้นจาก https://www.thaihealthreport.com/th/articles_detail.php?id=65
- สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดมหาสารคาม. (2564). *การพัฒนาด้านเศรษฐกิจสังคม*. สืบค้นจาก <https://mahasarakham.mnre.go.th>.
- Best, J. W. (1977). *Research in Education*. New Jersey: Prentice hall Inc.
- Bloom, B.S. (1971). *Handbook on Formative and Summative Evaluation of Study of Learning*. New York: Science Press.
- Krejcie, R., and Daryle, W. (1970). Determining Sample Size to Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 3(1970), 607-610.